

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

SEPTEMBER 2021

REKENINGKUNDE V1

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 10 bladsye, insluitend 'n formuleblad en 'n
9-bladsy antwoordeboek.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg dit noukeurig.

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDEBOEK word verskaf waarin jy AL die vrae moet beantwoord.
3. Toon AL die bewerkings om deelpunte te verdien.
4. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
5. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
6. Toon ALLE bewerkings tot EEN desimale punt, waar van toepassing.
7. Indien jy dit verkies, mag jy die Formuleblad met Finansiële Aanwysers wat aan die einde van hierdie vraestel aangeheg is, gebruik. Die gebruik van hierdie formuleblad is NIE verpligtend NIE.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE daarvan af te wyk NIE.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	TYD (minute)
1	Ouditverslag en korporatiewe bestuur	15	10
2	Maatskappy finansiële state	60	50
3	Kontantvloeistaat en finansiële aanwysers	40	30
4	Vertolking van finansiële inligting	35	30
TOTAAL		150	120

VRAAG 1: OUDITVERSLAG EN KORPORATIEWE BESTUUR**(15 punte; 10 minute)**

- 1.1 Kies 'n opsie uit die lys vir elke beskrywing hieronder, skryf slegs jou antwoord langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.3) in die ANTWOORDEBOEK neer.

Nie-uitvoerende direkteure; Vergoedingskomitee; Uitvoerende direkteure;
Oudit komitee; Interne ouditeur

- 1.1.1 Verantwoordelik vir die hersiening van foie wat aan direkteure betaalbaar is
- 1.1.2 Hulle dien op die Raad van Direkteure, maar werk nie by die maatskappy nie
- 1.1.3 Deur aandeelhouers aangestel om belangrike bestuursfunksies in die onderneming te verrig (3 x 1) (3)

1.2 OUDITVERSLAG

'n Uittreksel uit die Onafhanklike Ouditeursverslag word verskaf.

GEVRA:

- 1.2.1 Identifiseer die tipe verslag en verduidelik waarom hierdie tipe verslag deur die ouditeur uitgereik is. (2)
- 1.2.2 Verduidelik TWEE punte waarom aandeelhouers bekommerd sal wees oor die maatskappy wat so 'n verslag ontvang. (4)
- 1.2.3 Die HUB versoek dat die ouditeur hierdie donasie as 'n 'diverse uitgawe' klassifiseer en die auditmening dienooreenkomstig aanpas. Gee TWEE redes waarom die ouditeur nie met hierdie voorstel saamstem nie. (4)
- 1.2.4 Afgesien van die bogenoemde kwessies, verduidelik waarom die maatskappy van swak korporatiewe bestuur beskuldig sal word. (2)

INLIGTING:**INXUBA BPK.****UITTREKSEL UIT DIE ONAFHANKLIKE OUDITEURSVERSLAG****Grondslag vir mening**

'n Donasie van R1,2 m is aan 'n plaaslike gemeenskapsorganisasie gemaak vir die voorsiening van gesigsmaskers en hand-ontsmettingsmiddels aan plaaslike skole. Behoorlike prosedures is nie gevolg nie en geen dokumente was beskikbaar om die transaksie te verifieer nie.

Ouditmening

Na ons mening, behalwe vir die donasie, wat nie die regte proses gevolg het nie, gee die finansiële state die finansiële posisie van die maatskappy op 28 Februarie 2021 redelik aan.

VRAAG 2: MAATSKAPPY FINANSIËLE STATE**(60 punte; 50 minute)**

Die inligting hou verband met ZOZIE (EDMS) BPK., 'n skryfbehoeftehandelaar, vir die jaar wat op 28 Februarie 2021 geëindig het.

GEVRA:

Stel die volgende op vir die finansiële jaar geëindig 28 Februarie 2021:

- 2.1 Staat van Omvattende Inkomste (36)
- 2.2 Behoue inkomste nota (7)
- 2.3 Die EKWITEIT en LASTE afdeling van die Staat van Finansiële Posisie (17)

INLIGTING:**A. Uittreksel: Voor-aansuiweringsproefbalans op 28 Februarie 2021:**

	R
Gewone aandelekapitaal	?
Behoue inkomste	204 040
Lening: Luther Bank	955 000
Krediteurekontrole	368 470
Netto handelsdebiteure	463 000
Bank (gunstige saldo)	132 600
SAID: Inkomstebelasting	295 500
Handelsvoorraad	882 000
Verkope	5 808 000
Koste van verkope	?
Waardevermidering	86 010
Versekering	37 200
Korting ontvang	14 000
Huur inkomste	139 500
Direkteursfooie	450 400
Salarisse en lone	492 600
Ouditfooie	85 700
Rente inkomste	23 400
Diverse uitgawes	?
Gewone aandele dividende (interim dividende)	126 000

B. AANSUIWERINGS EN ADDISIONELE INLIGTING

- (i) Goedere wat deur 'n debiteur teruggestuur is, R28 800, is nog nie aangeteken nie. Die goedere is weer in voorraad teruggeplaas, maar geen inskrywings is gemaak om hierdie transaksie aan te teken nie. 'n Winsopslag van 60% op die koste word op alle verkope toegepas.
- (ii) Versekering sluit 'n jaarlikse premie van R14 400 in, wat betaal is vir die tydperk 1 April 2020 tot 31 Maart 2021.
- (iii) Die huurder het die huur betaal tot 30 April 2021. Let daarop dat die huur met 15% per jaar verhoog is, met ingang 1 Julie 2020. Die perseel word sedert 2018 gebruik.

- (iv) Die boekhouer het die voorraad sakrekenaars weggelaat met die opstel van die handelsvoorraadsyfer soos in die voor-aansuiwerings-proefbalans verskyn. 'n Opsomming uit die voorraadrekords van sakrekenaars is soos volg:

Beginvoorraad	600 eenhede
Aankope gedurende die jaar	2 200 eenhede
Terugsendings	180 eenhede
Eenhede verkoop	2 160 eenhede
Eindvoorraad	430 eenhede

- Die relevante verkoopsyfer is aangeteken.
- Sakrekenaars word gekoop teen 'n vaste kosprys van R175 elk. Die spesifieke identifikasietegniek word gebruik om die sakrekenaars te waardeer.

Dit was opgelet dat van die sakrekenaars gesteel is. Dit moet nog aangeteken word.

- (v) Die maatskappy neem drie direkteure in diens op dieselfde fooi-struktuur. Een van hulle het nie sy fooi vir Februarie 2021 ontvang nie. 'n Vierde direkteur, wat op 1 Desember 2020 aangestel is, verdien R3 200 per maand meer as die ander. Hy het sy fooie vir die huidige jaar ontvang.
- (vi) Die salaris van die klerk wat met verlof is, is uit die Salarisjoernaal weggelaat. Die besonderhede van sy salaris is soos volg:

Netto salaris	Totale werknemersaftrekkings	Totale werkgewerbydraes
R9 424	24% van bruto salaris	R1 240

*Werkgewerbydraes word teen salarisse en lone gedebiteer.

- (vii) 'n Aangepaste aanslag is van die eksterne ouditeure ontvang wat aandui dat auditfooie vir die jaar R80 500 behoort.
- (viii) Die leningsstaat van Luther Bank het die volgende aangedui:

• Totale terugbetalings vir die jaar (rente ingesluit)	R258 000
• Rente gekapitaliseer	?
• Saldo op 28 Februarie 2021	R1 082 400

10% van die leningsaldo sal tydens die volgende boekjaar vereffen word.

- (ix) Na inagneming van die aansuiwerings bedrag die netto wins na belasting R689 310. Die huidige inkomstebelastingkoers is 31%.

C. Aandelekapitaal en dividende:

Die aandeleregister dui 745 000 aandele in uitreik op 28 Februarie 2021 aan. Die veranderinge in aandelekapitaal en behoue inkomste is aangeteken:

- 1 Oktober 2020: 120 000 aandele is uitgereik teen R8,00 elk.
- 1 Desember 2020: 75 000 aandele is teen R1,40 bo die gemiddelde aandeleprys teruggekoop. Hierdie aandele kwalifiseer nie vir finale dividende nie.
- Interim dividende is op 31 Augustus 2021 betaal.
- 'n Finale dividend van 23 sent per aandeel is op 28 Februarie 2021 verklaar.

D. Finansiële aanwysers bereken op 28 Februarie 2021:

- Netto batewaarde per aandeel (NBW) 860 sent
- Bedryfsverhouding 1,8 : 1

VRAAG 3: KONTANTVLOEISTAAT EN FINANSIËLE AANWYSERS
(40 punte; 30 minute)

Die inligting het betrekking op KAMP BPK. vir die finansiële jaar geëindig
31 Augustus 2021.

GEVRA:

- 3.1 Bereken die volgende vir die Kontantvloeistaat op 31 Augustus 2021:
- 3.1.1 Verandering in betaalbares (dui of dit 'n invloei of uitvloei van kontant is) (4)
  - 3.1.2 Inkomstebelasting betaal (4)
  - 3.1.3 Dividende betaal (4)
  - 3.1.4 Opbrengs op aandele uitgereik (5)
  - 3.1.5 Fondse gebruik om aandele terug te koop (3)
  - 3.1.6 Verhoging in lening (4)
- 3.2 Voltooi die NETTO VERANDERING IN KONTANT EN
KONTANTEKWIVALENTE afdeling in die Kontantvloeistaat (4)
- 3.3 Bereken die volgende finansiële aanwysers vir die jaar geëindig
31 Augustus 2021.
- 3.3.1 Vuurproefverhouding. (3)
  - 3.3.2 % opbrengs op gemiddelde aandeelhouersekwhiteit. (5)
  - 3.3.3 Dividenduitbetalingskoers (%) (4)

INLIGTING:**A. Uittreksel uit die Staat van Omvattende Inkomste (Inkomstestaat) vir die jaar geëindig 31 Augustus 2021.**

Rente op lening (van De Beer Leeners)	R99 360
Netto wins voor belasting	1 340 000
Inkomstebelasting	428 800

B. Uittreksel uit die Balansstaat op 31 Augustus 2021.

	31 Aug 2021 R	31 Aug 2020 R
Vorrade	350 000	380 200
Handels- en ander ontvangbares (Nota 1)	278 000	509 800
Kontant en kontantekwivalente	168 000	10 000
Aandeelhouersekewiteit	7 293 200	5 650 000
Gewone aandeelkapitaal	6 840 000	5 440 000
Lening: De Beer Leeners	?	600 000
Handels- en ander betaalbares (Nota 2)	670 100	459 600
Oortrokke bank	-	109 800

C. Nota 1: Handels en ander ontvangbares

	31 Aug 2021 R	31 Aug 2020 R
Handelsdebiteure	278 000	480 500
SAID (Inkomstebelasting)		29 300
	278 000	509 800

D. Nota 2: Handels en ander betaalbares

	31 Aug 2021 R	31 Aug 2020 R
Handelskrediteure	390 800	215 600
SAID (Inkomstebelasting)	33 100	
Aandeelhouers vir dividende	?	208 000
Opgelope uitgawes	6 200	
	670 100	459 600

E. Aandeelkapitaal

1 September 2020	1 600 000 aandele was in uitreik.
1 Mei 2021	400 000 addisionele aandele is uitgereik.
31 Augustus 2021	100 000 aandele is teruggekoop teen R1,40 bo die gemiddelde aandeelprys. Hulle het gekwalifiseer vir finale dividende.

F. Dividende en verdienste:

- Tussentydse dividende is op 28 Februarie 2021 aan alle aandele op die aandeleregister betaal.
- 'n Finale dividend van 12 sent per aandeel is op 31 Augustus 2021 verklaar. Totale dividende vir die jaar beloop R528 000.
- Die verdienste per aandeel (VPA) is bereken op 53 sent per aandeel.

G. Lening: De Beers Leeners

Die lening is op 1 September 2020 (begin van die boekjaar) verhoog. Rente teen 12% p.j. is op datum betaal en word nie gekapitaliseer nie.

VRAAG 4: VERTOLKING VAN FINANSIËLE INLIGTING (35 punte; 30 minute)

- 4.1 Kies die korrekte woord (e) van die tussen hakies. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (4.1.1 tot 4.1.3) in die ANTWOORDEBOEK neer.
- 4.1.1 As 'n onderneming bankrot raak, verloor aandeelhouers slegs hul belegging in aandele. Dit is as gevolg van die (beperkte / onbeperkte) aanspreeklikheidsbegrip.
- 4.1.2 Die (historiese koste / wesenlikheid / besigheidsentiteit) AARP- beginsel bepaal dat beduidende items soos rente uitgawe afsonderlik in die finansiële state geopenbaar moet word.
- 4.1.3 Die (netto batewaarde per aandeel / markprys) word beïnvloed deur die vraag na aandele op die aandelebeurs. (3 x 1) (3)

4.2 GREEN BPK., BCM BPK. en PLAZA BPK.

Die inligting het betrekking op drie verskillende maatskappye wat in dieselfde bedryf meeding. Die finansiële jaar van elke maatskappy eindig op die laaste dag van Februarie.

GEVRA:

LET WEL: Verskaf syfers, finansiële aanwysers of berekeninge in ELKE geval om jou kommentaar en verduidelikings te ondersteun.

- 4.2.1 **Likiditeit**
Identifiseer die maatskappy wat die doeltreffendste likiditeitsposisie het. Haal DRIE finansiële aanwysers aan en verduidelik dit om jou keuse te ondersteun. (6)
- 4.2.2 **Risiko en hefboom:**
'n Direkteur van Green Bpk. voel dat die maatskappy die lening so gou moontlik moet terugbetaal. Verduidelik wat jy vir hom sou sê. Haal TWEE finansiële aanwysers (met syfers) aan om jou mening te motiveer. (6)
- 4.2.3 **Dividenduitbetalingsbeleid:**
Lewer kommentaar op die dividenduitbetalingskoerse van Green Bpk. en Plaza Bpk., en gee 'n rede waarom die direkteure van elke maatskappy oor die uitbetalingskoerse besluit het. Haal syfers aan. (6)
- 4.2.4 **Aandeelhouding van Sandi Charley:**
Sandi Charley is 'n aandeelhouer in twee van hierdie maatskappye. Sy het R800 000 en beoog om dit in nuwe aandele te belê.
Al drie die maatskappye het besluit om op 1 Maart 2021 bykomende aandele teen die bestaande markprys op 28 Februarie 2021 uit te reik.
- Bereken Sandi se % aandeelhouding in Green Bpk. en lewer kommentaar op jou bevindings. (4)
- Sandi wil ekstra aandele in Green Bpk. koop en beoog ook om in Plaza Bpk. te belê.
- Bereken die minimum aantal aandele wat sy in Green Bpk. moet koop en die bedrag wat sy sal moet bestee. (6)
  - Watter advies sou jy vir Sandi gee oor haar voorneme om aandele in Plaza Bpk. te koop? Gee TWEE punte. Haal syfers (finansiële aanwysers) aan om jou advies te ondersteun. (4)

INLIGTING:**A. Finansiële aanwysers op 28 Februarie 2021:**

	GREEN BPK.	BCM BPK.	PLAZA BPK.
Bedryfsverhouding	3,3 : 1	1,8 : 1	1,6 : 1
Vuurproefverhouding	1,9 : 1	1,1 : 1	0,4 : 1
Gemiddelde debiteure- invorderingsperiode	39 dae	27 dae	31 dae
Gemiddelde krediteure- betalingsperiode	65 dae	42 dae	60 dae
Skuld-ekwiteit	0,6 : 1	0,3 : 1	0,7 : 1
Opbrenge op aandeelhoudersbelang (OOAHB)	9,5%	12,8%	5,3%
Opbrenge op gemiddelde kapitaal aangewend	14,7%	16,2%	11,4%
Verdienste per aandeel (VPA)	91 sent	98 sent	64 sent
Dividende per aandeel (DPA)	47 sent	74 sent	66 sent
Dividend uitbetalingskoers	51,6%	75,5%	103%
Netto batewaarde	520 sent	610 sent	566 sent
Markprys op aandelebeurs	520 sent	692 sent	532 sent
Rentekoers op lening	13%	13%	13%

Kredietvoorwaardes: Debiteure word 30 dae gegun om hul rekeninge te vereffen;
Krediteure laat 60 dae se kredietvoorwaardes toe.

B. Aandele en aandeelhouding van Sandi Charley:

	GREEN BPK.	BCM BPK.	PLAZA BPK.
Aantal uitgereikte aandele	1 700 000	1 800 000	2 000 000
Aandele besit deur Sandi Charley	900 000	450 000	0
Haar % aandeelhouding per maatskappy	?	25%	0%
Aantal aandele wat elke maatskappy beplan om op 1 Maart 2021 uit te reik (teen markprys op 28 Februarie 2021)	250 000	450 000	300 000

GRAAD 12 REKENINGKUNDE FORMULEBLAD MET FINANSIËLE AANWYSERS	
$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Netto wins voor belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Niebedryfslaste : Aandeelhoudersbelang
(Handel & ander ontvangbare bedrae + Kontant & kontantekwivalente) : Bedryfslaste	
$\frac{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}$
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure}}{\text{Kredietverkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure}}{\text{Koste van verkope/Krediet aankope}} \times \frac{365}{1}$
$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$ (*Sien nota hieronder)
$\frac{\text{Netto inkomste voor belasting + Rente op lenings}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang + Gemiddelde niebedryfslaste}} \times \frac{100}{1}$	
$\frac{\text{Aandeelhoudersbelang}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Tussentydse dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Finale dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Dividende per aandeel}}{\text{Verdienste per aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Netto inkomste na belasting}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Totale vaste koste}}{\text{Verkoopprys per eenheid – Veranderlike koste per eenheid}}$	
LET WEL:	
* In hierdie geval, indien daar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandele gedurende 'n finansiële jaar is, word die geweegdegemiddelde-getal aandele in die praktyk gebruik.	

